

Zpravodaj

Ročník 11 - č. 4/2025

Milí spoluobčané,

Uběhl další rok – rok 2025, který přinesl mnoho událostí a změn nejen ve světě, ale i v našich obcích.

Za jednu z nejvýznamnějších událostí v Olešce považujeme znovuootevření Základní školy. Ta se otevřela 1. září 2025 s 25 žáky a 9 zaměstnanci. Otevření předcházelo velké úsilí – jak ze strany firmy Dekomont, která prováděla rekonstrukci, tak ze strany obecního úřadu. Bylo nutné administrativně zahájit činnost školy, vybavit celou budovu včetně výdejny jídel a v neposlední řadě zajistit propagaci znovuootevření. Všem, kteří se na tom podíleli, patří velký dík.

U této příležitosti bych ráda vzpomněla na pana Mgr. Tomáše Kubu, dlouholetého ředitele ZŠ v Olešce a starostu obce v letech 2007–2011, který se také zúčastnil slavnostního otevření školy. Bohužel na začátku letošního roku nás zasáhla smutná zpráva o jeho úmrtí. Pan Mgr. Tomáš Kuba náhle zesnul 25. prosince 2025 ve věku 65 let. Budu na něj vzpomínat jako na vzdělaného člověka, který většinu svého života zasvětil dětem a později občanům Olešky. Čest jeho památce.

Během loňského roku jsme investovali také do budovy mateřské školy, zejména do vybavení kuchyně. Pořídili jsme novou multifunkční pánev, konvektomat, kuchyňský robot, myčku nádobí a lednici. Mateřská škola zajišťuje vaření obědů i pro základní školu, za což jí patří velké díky. Dále jsme pořídili dvě interaktivní tabule, matrace a skříňky.

V roce 2026 plánujeme pokračovat v úpravách zahrad u základní i mateřské školy.

Další významnou akcí roku 2025 bylo dokončení stavby kulturního domu na Bulánce. Stavba je zkolaudována a má přiděleno číslo popisné (čp. 75). Slavnostní otevření proběhne na jaře letošního roku.

Na sklonku loňského roku se nám podařilo opravit část hřbitovní zdi, další část je naplánována na letošek. Pořídili jsme také nový traktor pro údržbu obcí.

Získali jsme dotaci na úpravu lesíku „Mršinec“, která bude realizována do léta. Těšit se můžete na zajímavé přírodní prvky. V nově upraveném lesíku bychom rádi obnovili olešeckou tradici divadelních představení.

Další dotace byla určena na opravu kapličky v Krymlově, která bude dokončena do 30. září 2026. Budeme se snažit zvelebit i její okolí.

V srpnu jsme podali žádost o dotaci na vybudování vodojemu v Krymlově a položení potrubí z vrtu K1 k novému vodojemu. O úspěšnosti žádosti se dozvíme v únoru. Realizace tohoto projektu zajistí soběstačnost obcí v zásobování vodou z vlastních zdrojů.

Na závěr bych chtěla poděkovat všem aktivním spoluobčanům, kteří svou kulturní či sportovní činností zpříjemňují společenský život v našich obcích. Děkuji také kolegům zastupitelům a zaměstnancům obecního úřadu za jejich celoroční práci – jak v administrativě, tak při údržbě.

Dovolte mi, abych vám do nového roku 2026 popřála hodně zdraví, štěstí, klidu a spokojenosti v osobním i pracovním životě.

starostka Magdalena Vlasáková

Podzimní návštěva v domově seniorů

Po dlouhé době milé setkání v domově seniorů. Setkání dvou generací.

Chvilky, které zůstanou v srdci napořád. Děti z naší mateřské školy chodí na návštěvu k seniorům moc rády. Vždy jsou nedočkavé, co je čeká, čím potěší, neboť vzájemné programy jsou zajímavé a pestré. Přiznejme si ale narovinu, že největší lákadlem pro děti je vždy výborná bábovka a kakao, které zmizí v dětských žaludcích rychlostí blesku!

Ani tentokrát to nebylo jinak, a tak až po vydatném posilnění jsme se dali do společného tvoření – výroby ježků.

Setkávání dvou generací. Obohacující a tolik důležité pro citový vývoj našich nejmenších. A proto nezapomínejme na naše seniory. Važme si jejich moudrosti a životních zkušeností. I krátká návštěva přináší velkou radost. Děkujeme a těšíme se příště

Přednáška o informačních technologiích

V naší mateřské škole jsme měli možnost přivítat pana Petra Balšánka, který pro děti připravil poutavou a zábavnou přednášku z oblasti informačních technologií. I když se může zdát, že tento obor je určen spíše starším dětem či dospělým, pan Balšánek dokázal, že i ti nejmenší mohou svět technologií pochopit hravou a názornou formou.

Děti se prostřednictvím interaktivních ukázek a jednoduchých příkladů seznámily s tím, jak informační technologie fungují, kde se s nimi mohou setkat v běžném životě a proč jsou dnes tak důležité. Přednáška byla přizpůsobena jejich věku – nechyběly praktické ukázky ani prostor pro zvědavé otázky, kterých děti měly opravdu mnoho.

Rádi bychom touto cestou upřímně poděkovali panu Petru Balšánkovi za jeho čas, energii a skvěle připravenou přednášku. Jeho schopnost zaujmout děti a přiblížit jim složité téma jednoduchým a hravým způsobem byla obdivuhodná. Velmi si vážíme spolupráce a těšíme se na případné další setkání.

Den adventních postav v MŠ Oleška

Andílku, Mikuláši a čerte- děkujeme za návštěvu a slibujeme, že se pokusíme dodržet naše sliby...

Ze života Základní školy Oleška

Ze života Základní školy Oleška

Školní rok se na Základní škole Oleška naplno rozběhl už 1. září 2025 a od té doby je u nás pořád živo. Kromě každodenní výuky děti zažívají i spoustu zajímavých akcí, projektových dnů a společných zážitků, na které se jen tak nezapomíná.

Ještě před podzimními prázdninami jsme si připomněli Dušičky a zároveň si děti užily strašidelný den ve škole. Právě tehdy vznikla nová školní tradice – natáčení tematického videa, které zachycuje atmosféru celého dne.

Další video i projektový den byly věnovány významným událostem našich dějin – vzniku Československé republiky a výročí Sametové revoluce. Děti se naučily českou hymnu, poznaly státní symboly, a dokonce si vyzkoušely lidový tanec-mazurku. Projektový den si všichni opravdu užili.

S příchodem Adventu se škola proměnila ve vánočně naladěné místo. Děti si samy napekly vánoční cukroví a vyrobily ozdoby, kterými nazdobily darované vánoční stromky. Velké poděkování patří obci Oleška za stromky, stojany i osvětlení. Stromky zdobily školu od návštěvy Mikuláše, čertů a andělů až do posledního dne před vánočními prázdninami, kdy naši školu navštívili i Ježíšek a obdaroval všechny děti za jejich celoroční snahu a šikovnost.

V rámci vánočního času děti navštívily i Domov Hačka v Olešce, kdy nejprve s klienty domova vánočně tvořily a těsně před samotnými Vánoci si s nimi zazpívaly několik vánočních koled.

Vánoční atmosféra potěšila nejen děti, ale i dospělé, a do nového roku 2026 jsme tak všichni vstoupili s dobrou náladou. Leden je tradičně náročnější měsíc. Děti dostávají pololetní vysvědčení – první větší zpětnou vazbu na svou práci. Ta je důležitá nejen pro ně, ale i pro pedagogy, protože ukazuje, kde se daří a na co je dobré se v další práci více zaměřit.

Od 1. ledna 2026 platí novela školského zákona, která přesunula termín zápisů do základních škol na období od 15. ledna do 15. února. Zápis do Základní školy Oleška se uskuteční 27. ledna 2026 od 13 hodin. Veškeré informace a potřebné formuláře jsou k dispozici na webových stránkách školy. Letos přijímáme děti nejen do 1. ročníku, ale také do 2., 3. a 4. ročníku – moc se na nové žáky těšíme.

Děni ve škole můžete sledovat na webu www.zsoleska.cz, na Facebooku (Základní škola Oleška) a také prostřednictvím videí na našem YouTube kanálu:

Na závěr bychom rádi poděkovali obci Oleška a všem sponzorům, kteří naši školu podporují a pomáhají vytvářet dětem i zaměstnancům příjemné prostředí pro učení i každodenní život.

Zápis do Základní školy

27.1.2026 14 – 17 hod v budově ZŠ v Olešce

Zápis do Mateřské školy

16.3. 2026 12:30 – 16 hod v budově MŠ

Statistiky obyvatel

počet obyvatel 973

Brník – 147
Bulánka - 145
Králka – 59
Krymlov – 169
Oleška - 453

Přihlášení k TP

Brník = 9
Bulánka = 8
Králka = 5
Krymlov = 5
Oleška = 14

Úmrtí

Brník – 2
Bulánka – 2
Králka – 1
Krymlov - 2
Oleška – 6

Odstěhovaní z obce

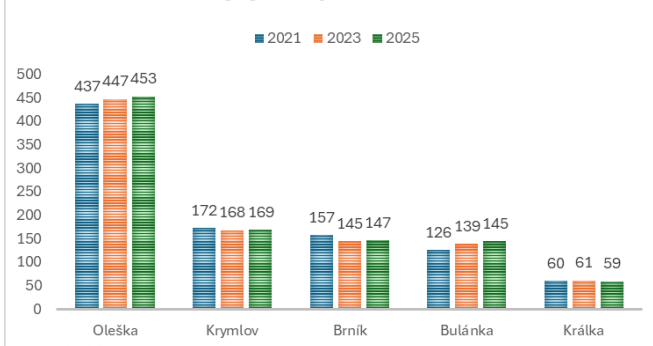
Brník – 6
Bulánka – 4
Králka – 9
Krymlov – 2
Oleška – 8

Narození

Brník – 1
Bulánka – 3
Králka – 1
Krymlov – 1
Oleška - 5

Počet obyvatel
Oleška 1, ohlašovna = 59
Oleška 153, DD = 15

POČET OBYVATEL

Dětský karneval

v sobotu 21. února 2026

divadlo Adonis představení se jmenuje "O kouzelné princezně"

těší se na vás Agnes Adonis

téma - princezny, princové, rytíři a dráčci

Od 15 hodin v KD v Krymlově

Strašidelná stezka v Olešce

☞ Můj článek by mohl začít slovy do třetice všeho strašidelného, protože přesně potřetí se konala strašidelná stezka v Olešce. Letošní název byl světový. Organizátoři se nechali inspirovat legendárními horory a uspořádali si svůj vlastní casting do filmové série Živí mrtví. Naše olešecká roklina se tak oblékla do lesku amerických filmů a pod vedením bezhlavé režisérky, strašidelných kameramanů, děsivých scénáristů, za účasti hlavních hvězd, komparzistů i cateringu, klaply první klapky k natočení nezapomenutelných dětských zážitků.

Stezka byla tentokrát rozdělena na filmová studia. V každém studiu byl kameraman, scénárista a klapka. Start na stezku byl jako vždy u místní mateřské školy, kde si děti mohly zkrátit čas před startem výrobou svého maskota Dušíka.

Děti dorazily v hojném počtu již oblečené do strašidelných kostýmů. Po registraci v kanceláři dostaly už tradičně na památku obrázky od našeho malíře pana Filípka a prošly pohovorem s režisérkou filmu Rose Bezhlavou. Ta je odeslala do jednotlivých filmových studií. Požadavky na vítěze castingu byly jasné – nebát se pavouků, umět zabít upíra, být mrštní, umět lovit žraloky, dobrá orientace v prostoru a plnit bez váhání každý úkol režiséra.

Tyto dovednosti byly otestovány na jednotlivých studiích s názvem Arachnofobie, Drákula, Vetřelec, Čelisti, Sestra a Ptáci. Mezi procházením studií se mohli malí herci zabavit prohlídkou strašidelné kostymérny, relaxací ve VIP zóně s naším hercem Hugem, pořídit si fotografii ve foto koutku anebo se nechat vystrašit podivným telefonem u červeného okna.

Přestože panovaly jisté obavy, že filmové téma nebude mít po úspěšné účasti v předloňském a v loňském roce vůbec šanci, opak byl pravdou. Účast zvědavých dětí a dospělých opět vzrostla. Startem prošlo neuvěřitelných 148 registrovaných herců a nepočítané množství dospělých. Vážíme si této účasti i přes nepřízeň počasí, tentokrát v podobě silného větru, který nám znemožnil vystavět všechna studia dle původních představ. Muselo se hodně improvizovat. Děkuji všem třiceti organizátorům od startu až po občerstvení, kteří se doslova poprali s větrem a dokázali tak vše připravit pro děti.

Děkujeme a za finanční podporu obecnímu úřadu a za sponzorský dar, v podobě sladkostí pro děti, firmám Bonavita a Norma.

Petra Kubelková a spol

Fotografie: Libuše Zoubková

Odpadové hospodářství v roce 2025 a výhled 2026

Rok 2025 je prvním rokem kdy máme k dispozici kompletní data z vážení komunálního odpadu. Jejich využití je hlavně pro způsob fakturace platby služeb svozové firmě v našem případě FCC Česká republika. Neplatíme paušální částku za jednotlivé popelnice, ale přesně danou částku za počet výsypů do vozu a dále za likvidaci komunálního odpadu dle jeho skutečné hmotnosti. V roce 2025 bylo provedeno 10 079 výsypů a odvezeno a zlikvidováno 186 255 kg komunálního odpadu. Zejména druhé číslo je pro nás důležité, vzhledem k nákladům na likvidaci nadměrného množství komunálního odpadu. Limit „kilogramů na obyvatele“ je dán zákonem a jeho hodnota se každoročně snižuje. Je tedy v zájmu obce, motivovat občany k snižování produkce komunálního odpadu. Proto bylo v roce 2024 zastupitelstvem schváleno usnesení: „ Občané, s trvalým pobytem v obci Oleška, kteří nepřekročí 120 kg za osobu na rok 2025 vyprodukovaného odpadu, si mohou po vyúčtování roku 2025 zažádat o vrácení části poplatku v celkové výši 200 Kč na osobu.“

Výše poplatku na rok 2026 zůstává 1 100 Kč na osobu, takže občané kteří splnili výše uvedené podmínky budou platit 900 Kč na osobu. Žádost o vrácení 200 Kč podávat nemusí, pracovníci Obecního úřadu je sami upozorní. V roce 2025 podmínky splnilo 367 občanů.

Zrušení tzv. hnízd na papír a plast v roce 2024 a zavedení svozu nádob 1 x měsíčně od jednotlivých domácností se projevilo na zkulturnění prostředí na obecních pozemcích. V hnízdech tak zůstaly pouze nádoby na sklo, kov a oleje. Všechny tyto služby jsou hrazeny podle velikosti nádob a počtu svozů.

Pro doplnění výčtu služeb, které obec v této oblasti poskytuje patří svoz bioodpadu, který je řešen pomocí kontejnerů na veřejně přístupných místech a svoz nebezpečného i velkoobjemového a textilu. Obec již nezajišťuje svoz pneumatik. Tuto službu poskytují specializované firmy. V našem okolí se jedná např. o ČSAD Polkost nebo ČZU v Kostelci nad Černými lesy. Pro dokreslení finanční náročnosti uvádím několik čísel z roku 2025. Příjem od občanů, podle vyhlášky o odpadech byl 1.077.918 Kč a příjem od Ekokomu byl 413.427 Kč. Celkem příjmy tedy jsou 1.491.345 Kč.

Výdaje na sběr a svoz a likvidaci komunálních odpadů za minulý rok jsou 2 008 351 Kč, likvidace nebezpečných odpadů 80 658 Kč, celkem 2 089 009 Kč. Rozdíl ve výši 597 664 uhradila obec.

Poplatek za odpady pro rok 2026 je třeba uhradit do konce února obvyklým způsobem, od března budou vyváženy pouze popelnice s novou známkou. Režim svozu tříděného i komunálního odpadu bude stejný jako v minulém roce.

Aby se opět podařilo snížit množství komunálního odpadu, zastupitelstvo schválilo motivační vrácení poplatku ve výši 200 Kč i pro letošní rok za stejných podmínek.

Věřím, že i letošním roce se nám společným úsilím podaří.

ing. Jaroslav Vedral

Sběrná místa pneu

Tomáš Frydrych – Krupá 18

Tomic – Kutnohorská 24; Kostelec n.Č.I

ČSAD Polkost - Nam.Smiřických 16 Kostelec n.Č.I

O.Neplech – Dobré Pole 75

Pneu Jirkalovi – Zborovská 1427; Č.Brod

STK U.Janovice - Smetanova 479; U.Janovice

Sokolský běh Republiky - Brník

První ročník proběhl loni v Olešce, letos i přes nepřízeň počasí dorazilo do Brníku osmdesát účastníků. Závod se koná jako oslava vzniku republiky ve svátek 28. října a stává se stále více populárním. Loni se rozeběhlo 10 tis. běžců po celé republice, letos to bylo již 13 tisíc.

Naše sedmi kilometrová trať vedla brnickým lesem a zcela bez provozu aut (kromě závěrečné cílové rovinky). Vítězem se stal padesátiletý Jiří Miler z Mladé Boleslavi před Jan Kuželem. Mezi ženami se s trati nejlépe poprala Lucie Stehlíková z Nučic.

Dětské 400m závody opanoval Adam Lenz z Krymlova a Ema Drábová. V mladší kategorii na 200m se radoval Filip Nádvorník a Hana Smitová.

V příštím roce bude trať začínat i končit u nové hasičské zbrojnice na Bulánce.

Jan Vedral

Noční bruslení

Vážení sportovní přátelé, vítáme Vás při příležitosti I. ročníku tradičního olešického nočního bruslení.

Je mrazivý večer, ledová plocha je bezchybně připravena, světla svítí jako malá slunce, nic nám tedy nebrání pustit z uzdy sportovní vášeň.

Areál se nám utěšeně zaplňuje, vidíme tu závodnice a závodníky až z dalekého Brníka, Kouřimi, Králky. Bulánky, Krymlova či Hor Kutných. Takřka mezinárodní účast ve všech věkových kategoriích.

A máme tu první pokus o trojitý odpíchnutý salchow. A tak ne, to jen závodník z místního sportovního klubu zakopl o větev. Nevadí chlapče, nevadí, jen se nevzdávej a vstávej.

Díky našim ručovým mikrofonům jistě slyšíte dunění hlav bez helem o led, výskot i vytrvalé povzbuzování.

Ale ale co to je, to v našich hledištích neradi vidíme, přátelé. Skupina místních hooligans zapálila mezi sedačkami oheň a dokonce si na něm opékají buřty. No toto, oni tam snad mají i horký mošt a cukroví. Došla mi slova přátelé, loučím se tedy s Vámi. Ledu zdar a nočním bruslařům zvlášť.

Tak a ne jinak to vypadalo ve středu 7. ledna večer na rybníku v Olešce. Promrzlý, leč šťastný dík patří Jirkovi Z., Vítkovi H, Honzovi N. za půjčení mobilního ohniště a obci Oleška za podporu.

JaVa

Vzpomínky na Tomáše Kubu

...Ačkoli – známky nejsou tím, kvůli čemu se chodí do školy. Hlavní je to, co se naučíme. My všichni, žáci, rodiče, i učitelé. To je kousek ze školních novin Školeška – Slovo na úvod, které vydával pan učitel, tehdy ředitel, Tomáš Kuba spolu se žáky. Konkrétně z leden–únor 2003.

Děti tam psaly básničky, příběhy. Události, které se staly od posledního vydání časopisu doprovázely fotografie. Mám bohužel schované jen dvě čísla. Bylo to hezké i zábavné čtení pro rodiče. Další vzpomínky máme na dvd a za to vděčíme taky panu učiteli, nahrával Mikuláše i maškarní.

Moje vzpomínky spojené s panem učitelem jsou až od roku 1999, kdy dcera nastoupila na ZŠ Oleška. Měla jít do Kouřimi, ale po tom, co se školkou navštívila výuku, chtěla do Olešky. Strávila tam pět let a nelitovaly jsme ani jedna.

Neváhal, když jsem za ním přišla pro radu, že sice znám výsledek, ale neznám postup neb jsem byla množinové dítě a celý postup mi ukázal a napsal na tabuli.

Položil velmi dobré základy proto, aby děti učení bavilo. Dbal více na praxi a nechtěl, aby děti slepě poslouchaly, ale měly svůj názor a uměly se ozvat. Učily se diskutovat. A já se učila taky. Pro mě to bude vždy Pan učitel.

Samozřejmě, že pan Tomáš Kuba nebyl jen učitel, byl dokonce starostou naší obce, manželem, otcem, ale tohle není životopis. Tohle je jen malé ohlédnutí zpět, na určitý úsek života, který zanechal trvalou vzpomínku.

Havránková Monika

Na začátku devadesátých let jsem byl jedním z žáků pana učitele Tomáše Kubu. Bylo to v začátcích jeho učitelské kariéry. Přestože mu bylo lehce přes třicet, tak díky mohutnému černému plnovousu a výraznému hlasu působil starším dojmem. V dětském věku jsem jeho přednosti nebyl schopný dostatečně ocenit, ale zpětně Tomáše vnímám jako skvělého pokrokového učitele, který používal neotřelé metody výuky.

Nikdy nezkoušel u tabule ani nedával hromady domácích úkolů. Písemky jsme nepsali na známky. Namaloval obrázek běžecské dráhy, kde každý žák měl svou dráhu a za správně vypočítané příklady mu vybarvil políčko ve startovní dráze. První tři v cíli byli nějak oceněni. Miloval malování a byl fascinován vesmírem a své nadšení dokázal přenést i na nás. Svým vyprávěním dějin daleko přesahoval osnovy prvního stupně a často jsem z jeho příběhů čerpal i ve vyšších ročnících.

Učil nás se správně ptát a nebát se přemýšlet jinak.

Když se pak stal starostou obce, vytvořil první webové stránky, otevřeně komunikoval a aktivně přijímal nápady, které se k němu dostaly. Nekoukal na to jestli je člověku dvacet nebo padesát a jednal s každým jako rovný s rovným. Měl jsem štěstí, že Tomáš vstoupil do mého života a přál bych každému, aby měl ve svém okolí takové osobnosti jako byl pan Tomáš Kuba. Čest jeho památce.

Jan Vedral

Lepší to nebude

Vážení čtenáři, hodně dávno jsem četl převzatou moudrost jedné herečky – p. L. Šafránkové?: „Chcěli Pána Boha rozesmát, řekni mu své plány. „ No, plánovat musíme, od toho jsme dostali rozum, abychom zajistili život sobě ale také i dalším. Přesto však zmíněná moudrost nás vede k pozornosti, možná i úsilí, abychom brali život i v dalších horizontech možnosti, času, celistvosti našeho bytí, zajištění. Být otevřen pro velké dobrodružství života. Jak řekl papež František: „ My Pána Boha nerekonstruujeme, my Ho objevujeme. „ A tak také svět nevytváříme, ale objevujeme jej a spolupracujeme s tím, co je. Reagujeme s naší přidanou lidskou hodnotou, která je individuální, která by však měla být pokorná s ohledem na vesmír věcí života (životního prostředí atd.) , na další lidi a jejich potřeby a na budoucí. A ještě bychom si měli dopřát luxus uvažování, kterým je člověk obdarován, a do kterého chtěj nechtěj vstupujeme někdy i vlivem okolností s otázkami : Proč jsem na světě? Kam směřuji? A co mám dělat, abych dobře svůj život prožil a aby se dobro rozmnožovalo i pro druhé. A podle toho všeho bychom měli plánovat.

Minule jsem děkoval, že jste si v Olešce obnovili školu. Je to dobrá věc. Přejeme jí, aby byla plná dětského života. A to záleží na těch, kteří dostali dar, aby dávali život dál. Je to tak v celé přírodě. A my všichni z toho žijeme. Ale žijeme i z dobré vůle těch druhých. Přejí, abychom byli přátelštější vůči přírodě, vůči sobě a měli úctu k Tomu, co je úžasné, nepředstavitelné a nás přesahující.

V úctě J. Lízner

100 letá jubilatka

Paní Bohumila Benšová se narodila v Pardubicích roku 1925, do třetí třídy chodila ještě v Pardubicích. Potom přišlo stěhování do Brna, kde otec dostal práci. Od svých 4 let chodila na rytmiku, balet a do sokola. V Brně se učila němčině, Brno v té době se skládalo totiž hodně z německých a židovských obyvatel. Měla také o 4 roky starší sestru.

Udělal zkušku z tělocviku a učila chlapce, poté přišlo uzavírání škol, šila na panenky, absolvovala odbornou školu pro ženská povolání, získala praxi švadleny do salonu, to už něco znamenalo. Ve 3.ročníku školy si ušila své vlastní šaty.

Vzpomíná na tu válečnou dobu, na útěk do krytu, doteď slyší pláč dětí. Po opuštění krytu běžela přes nám. Svobody domů k rodičům, viděla bombu zachycenou na obchodním domě. Oba rodiče našla v pořádku doma.

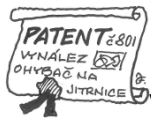
Pak jí do života vstoupil její budoucí manžel Jaroslav – náruživý knihomol. Spolu odešli do Prahy, kde nastoupila coby účetní a později sekretářka v ústavu fyzikální chemie. Cvičení hlavně v sokole se stalo její celoživotní vášní, další bylo čtení, hlavně detektivky a dílo B. Němcové. Sama měla dva syny, jeden se stal hodinářem a druhý inženýrem.

Před asi 20 lety si podala žádost do našeho domova, protože za život získala vztah k našemu kraji. Její příbuzní jí navštěvují, dokonce i z velké dálky (její vnučka z Austrálie).

Ani v jejich úctyhodných letech jí nechybí smysl pro humor a vitalita. Přejeme stále zdraví a optimismus.

J.F. + M.V.

Koutek přírody

V minulých číslech se zaměřujeme na faunu a floru a tak bych se chtěl zaměřit na vědce a event, vynálezce, kteří pojmenovali jednotlivé druhy a vynalezli pomůcky k jejich určování.

Za skutečného vynálezce Mikroskopu se tradičně považuje holandský výrobce brýlí Hans Janssen a jeho syn Zacharias, kteří údajně kolem roku 1590 zkonstruovali první funkční optický přístroj zmíněného typu.

Otcem teploměru se stupnicí se stal zřejmě benátský matematik Gionani Sagredo či jeho krajan Santorio Santorin v letech 1611-1613.

Za datum zrodu dalekohledu se pokládá rok 1608. První funkční přístroj tehdy sestavil německo-holandský výrobce čoček Hanz Zlipeershey, ačkoliv ani jeho prvenství není jisté.

Roku 1643 zkonstruoval Evangelista Torricelli rtuťový barometr neboli kapalinový tlakoměr udávající tlak vzduchu velmi přesně díky výšce rtuťového sloupce ve skleněné trubici.

V roce 1609 se Galileo Galilei doslechl o novém vynálezu, teleskopu, který sestavili v Holandsku. Ačkoliv on sám teleskop neviděl, sestrojil si svůj vlastní, který byl dokonce o mnoho lepší, než originál.

Skutečně specializovanou ruční vrtačku zubů vynalezl v roce 1728 francouzský lékař Pierre Fauchard, ačkoliv v principu fungovala stejně jako pravěké smyčcové vrtáky s pazourkovým ostřím, které se roztáčelo tětvou malého luku.

Isaac Newton vynalezl nový druh dalekohledu, který nazval zrcadlový. Na místo čoček využíval ke konstrukci objektivu zrcadlo, a byl tak mnoho výkonnější než jeho předchůdci.

Irský chemik Robert Boyle prokázal, že plyny jsou tvořeny relativně vzdálenými pohyblivými atomy.

Německý astronom Johannes Kepler sepsal Zákony o pohybu planet, jež ukázaly, jak planety obíhají Slunce.

V roce 1020 arabský vědec Alhazen poprvé sestavil kameru obscura. Tento latinský název znamená temná kamera a přístroj bývá také označován dírková komora.

Dimitrij Ivanovič Mendělejev chtěl svým studentům ulehčit poznání chemických prvků, a tak se je rozhodl uspořádat. Chemická tabulka prvků, kterou roku 1869 sestavil, objasnila, že existuje vzorec, podle kterého se prvky chovají.

Aspirin je první, synteticky vyráběný lék proti horečce a jeden z prvních, který se začal vyrábět v tabletách. Vynalezli ho dva němečtí chemici Felix Hoffmann s Arthur Eichengrun v roce 1896.

Američanka Mary Andersan vynalezla na začátku 20. století stěrač. Přijela totiž z Alabamy, kde je teplo, do New Yorku, kde sněžilo. Jela tramvají a rozčilovalo ji, že řidič musel každou chvíli zastavit a ručně stírat sníh z čelního skla.

Psal se rok 1941 a švýcarský inženýr Georges de Mestral se vrátil z procházky se psem. Oba byli obaleni bodláky, což Mestrala zaujalo. Začal přemýšlet a bádát a vynalezl Suchý zip.

Brusič skla Swarovski se nechal inspirovat Františkem Křížíkem a jeho poznatky o elektrické energii a vynalezl ojedinělý stroj na broušení skla. Pak založil nadnárodní společnost na výrobu broušeného křišťálového skla a šperků.

Charlese Darwina se okamžitě po svém vydání roku 1859 stala bestsellerem. Darwinova evoluční teorie ke jedním z nejvýznamnějších vědeckých objevů všech dob. Navždy tím změnil náš pohled na život na Zemi.

Švédský botanik Carl Linné přišel s moderním uspořádáním příbuzných biologických druhů, známým jako Toxonomie.

Díky mikroskopu objevil anglický vědec Robert Hooke buňky cukru.

Nicolas Appert byl francouzský vynálezce, který na přelomu 18. a 19. století vyvinul metodu konzervace potravin na základě kombinace jejich uskladnění v hermeticky uzavřené nádobě a tepelné sterilizace.

Ferenc Illy jako první vyvinul kávovar pro přípravu espressa, což výrazně ovlivnilo vývoj kávového průmyslu. V roce 1935 vytvořil přístroj, který se stal základem pro moderní espresso kávovary, které dnes používají kavárny po celém světě.

John Harvey Kellogg byl americký lékař, dietolog a vynálezce, který je nejvíce známý jako spoluzakladatel značky Kelloggs a vynálezce kukuřičných vloček, které původně vyvinul jako součást zdravé stravy pro pacienty v sanatoriu, jež vedl.

Leonardo da Vinci vytvořil plány pro obrněný tank poháněný lidskou silou, potápěčský oblek ranou verzi padáku. Kromě toho vymýšlel mechanismy, které se stal základem pro moderní stroje, např. Kuličkové ložisko nebo samopoháněcí vozidlo.

Objevy Alberta Nobela byly využívány v průmyslu i ve válkách, bál se proto o svůj odkaz. Když omylem vyšel jeho nekrolog za jeho života a označil ho za Obchodníka se smrtí, chtěl změnu. V závěti odkázal většinu majetku na založení Nobelovy ceny.

Chemický inženýr Lewis Urry sestavil v roce 1957 takzvané Alkalické baterie, které jsou mnohem výkonnější a vydrží déle nabitě než do té doby používané ze zinku s uhlíkem.

Rudolf Hacker byl český lesník a vynálezce. Známé byly jeho školkařské vynálezy. V roce 1886 sestrojil také secí strojek pro školky a les a současně zkonstruoval secí prkénko k vytlačování vypouklých rýh.

Vavřín Lorenz Krčal byl český podnikatel a vynálezce tašky síťovky. Ručně vyráběné nákupní tašky byly levné, lehké a skladné. Jakmile si je zákazníci oblíbili, objevily se síťovky všech možných druhů: nákupní, vycházkové, ramenovky atd.

Světově proslulý český vědec Otto Wichterle je znám především svými objevy a vynálezy, které vedly k zásadnímu zdokonalení a celosvětovému rozšíření Měkkých kontaktních čoček. Objevil však také umělé polyamidové vlákno-silon.

Franz von Hruschka byl voják, včelař a hoteliér. Vynalezl Medomet, což zásadně ovlivnilo zootechniku včelaření. Dostal za něj od italských včelařů zlatou medaili.

A nyní se vraťme k předpovědím počasí.

Kolik dní v říjnu uplyne do prvního deště, tolik dnů bude i v zimě pršet.

- Jaký den Svatý Havel ukazuje, taková zima se objevuje.
- Když krtek v listopadu ryje, budou na Vánoce létat komáři.
- Mrazivý prosinec mnoho sněhu zřiznivý roček bude v běhu.
- Je-li na Štědrý den východ slunce, jasný urodí se jarní obilí.
- Na svatého Františka(29.01.) meluzína si často zapíská.
- Je-li leden nejostřejší, bude roček nejneprodnější.
- O svatém Řehoři(13.02.) mrazy přituhnou a vše moří.

A co realita?

Krásné zimní dny s přáním vše nejlepší v novém roce 2026 přeje Číman

Kutnohorské hornické povídání IV

Jak takový velký středověký důl vypadal? Při velmi pomalých postupech při ručním rubání („želízkování“) musel být v provozu již po řadu desetiletí. Na základě dochovaných záznamů si to můžeme přiblížit na příkladu nejbohatšího kutnohorského dolu, Osel. Na přelomu 14.-15. stol. dosahoval již neuvěřitelné hloubky více než 400 m. V té době pracovali v dolech obdobné velikosti téměř již výhradně námezdní havíři. Pouze v podřadné míře byly některé dobývky pronajímány i tzv. lénhavířům, pracujícím „na sebe“, tj. za podíl rudy, kterou narubali. Provoz takového dolu byl velmi nákladný a ne v každém období pouze výnosný. Záleželo na tom, kdy a v jakém rozsahu se narazilo na stříbrem bohaté partie rudních žil. Proto se na jeho provozu podílelo několik těžářstev, složených z tzv. kverků, zastoupených bohatšími měšťany a šlechtici. Velmi často se podstatnou měrou účastnil i král. Při dole Osel se v r. 1541 uvádí 16 těžářstev, a tedy i dolových polí! Hlavní šachta („randšachta“) dolu Osel byla hloubená šikmo dolů, neboť sledovala ukloněný směr rudních žil. Měla hloubku 189 m a končila vodní jámkou. Tam byla sváděna voda tahaná rumpály („hašply“) z hlubších pater. Vedle sebe byla dvě oddělení: těžební, kudy byla vytahována ruda, hlušina („perky“) a žoky s vodou na povrch, resp. úroveň otvírkové štoly. Sousedilo oddělení lezné, osazené žebříky, pro pohyb personálu. Těžebním zařízením byl velký rumpál („trejv“) se svislou osou s lanovým bubnem ve vrchní části, který byl poháněn čtyřmi páry koní. Obsluhovali je tzv. „trejvíři“. Koně bývali v záprahu 4 hodiny a pak následoval 8hodinový odpočinek. K nepřetržitému provozu tak bylo třeba minimálně 24 koní! Uvádí se, že v době rozkvětu kutnohorského dolování bylo v „Hoře“ drženo pro práce při dolech až 600 koní. Velké trejvy zdvíhaly břemena o váze až 1 tuny. Na lanovém bubnu bylo lano uchyceno protisměrně tak, aby bylo zajištěno, že když jeden konec břemeno ze šachty přes kladku vytahoval, na druhém konci se prázdný džber, či vaky do šachty současně spouštěly. Pozn. pokud byl v dosahu šachet dostatek povrchové vody a vhodné morfologické podmínky terénu, upřednostňovaly se při pohonu důlních trejvů vodní kola. Ta bývala umístována i v podzemí, na úrovni dědičných štol, kterými byla čerpaná voda odváděna. Jsou zdokumentovány obrovské podzemní komory, ve kterých byla osazena kola i o průměru více než 12 m (např. Příbram, v pozdějším dole Drkolnov). Z hlavní šachty odbočovaly do boků ve směru rudních žil chodby, z kterých byly do zrudnělých partií žil raženy jednotlivé dobývky, mezipatrové chodby a komíny (obr. 1). Materiál byl ze šachty vytahován v koších, okovech, nebo kožených vacích. Převažovaly koše vyššího sudovitého tvaru, splétaných často z houzí, z důvodu vyšší pevnosti a pružnosti. Ze směrnych chodeb byly dále do hloubky, postupně, raženy slepé šachtice, hluboké 15–40 m tak, aby mohly být osazeny a obsluhovány ručními vrátky – rumpály. Ty byly v případě Osla rovněž ukloněné podle upadání rudních žil. Těmi tahali rudu, hlušinu i vodu tzv. hašplíři. Zvedali břemena o hmotnosti zhruba do 70 kg. Na hřidel rumpálu bývala rovněž dvojice lan uchycených tak, že při otáčení byla nádoba s břemenem vytahována a druhá, prázdná, se do šachtice současně spouštěla. Takových slepých šachtic, (neboli rovněž „hašplů“) zde v té době bylo vyraženo již minimálně 10. Měly názvy jako: „Dlouhý, Prostřední, Skácel, Stejskal, Vidrhol, ...“. Zmiňován je však i podzemní hašpl s maštalkou, kde větší rumpál poháněli koně. Jsou indicie, že Oselské pásmo sestávalo z několika rudních žil, které se štěpily na řadu odžilků.

Podzemí dolu tak představovalo složitou soustavu chodeb, úklonných slepých jam, komínů a dobývek. Velmi komplikované proto bylo zajistit v tak hlubokém dole větrání (téma na samostatné povídání...). Voda byla z úklonných šachet vytahována v kožených vacích. K jejich zhotovení bylo třeba dvě a půl volské kůže. Spotřeba kožených vaků byla vzhledem k rychlému opotřebení velická, tak např. v roce 1435 bylo vydáno nařízení, že všechny volské kůže z celé země mají být dodávány do Kutné Hory. Kolem r. 1530 se spotřebovalo 600-800 kůží ročně.

Vodotěžné stroje, většinou pumpy různé konstrukce, se zaváděly až v průběhu 16. stol., ale jejich účinnost bývala zpočátku nízká a nasazení v úklonných šachtách problematické. Celková zdokumentovaná délka směrnych chodeb dolu Osel, vedoucích od šachty k jihu, byla přes 400 m. Záznamy o jejich délce směrem k severu se nedochovaly, neboť při revizích dolu v polovině 16. stol. byly již zatopené a nepřístupné. V té části dolu těžba probíhala především v průběhu 14. stol. Jak bylo zmíněno, ze sledných chodeb byly přímo po rudních žilách raženy dobývky, nebo k nim vedly odbočky. Čeleb a dobývek byly vyšší desítky. Kolem r. 1530 bylo zmiňováno cca 70 aktivních dobývek. Na nich se v průběhu směny střídali dva havíři, kteří měli k ruce jednoho pomocníka („odbíhače“). Po dobývkách zůstávaly často velké otevřené prostory, s občasnými ochrannými pilíři (celíky) v místech, kde ruda vymizela, nebo byla velmi chudá. Využívány byly k deponování nuceně přitěžované hlušiny. Z dobývek havíři (resp. odbíhači) vynášeli rudu a perky v dřevěných necičkách („tročkách“) na hlavní chodby. Pokud pracovali ve stísněném prostoru, tahávali je za sebou na provaze. K randšachtě, nebo štolami již přímo „na den“, dopravovali materiál na trakařích, jednoduchých vozíčkách („huntech“), nebo i na krátko smýkali po fošnách v bednách. Název „hunt“ údajně pochází od německého slova pes [Hund], neboť skřípění vozíků při jejich pohybu vydávalo zvuky „někomu připomínající psí vytí“. Velmi bohatou rudu havíři vybírali již na dobývkách do soudků, z důvodu lepšího zabezpečení a kontroly. Na pracoviště havíři většinou slézali po primitivních příčlových žebřích, prknech s vyřezanými otvory, či stupních vysekaných v šikmo umístěných kladách. V upadajících šachtách bývaly do skály vysekávány i příkrá schodiště. Někdy se havíři spouštěli hašply na laně v sedátku z popruhů. V příznivě ukloněných jámách pak sjížděli i na kožené zástěře („fleku“). A nyní si představme, jak dlouho jim asi trvalo, než se dostali na pracoviště nalézající se až v hloubce 400 m a vzdáleném od hlavní šachty 250 m. To při mihotavém svitu lojového kahánku (obr. 2), který jim nesměl zhasnout, nebo osvitou loučí. Nezapomínejme, že si nesli mlátek a sadu želízek (ty mívali většinou zavěšené za pasem), náhradní lůj, pravděpodobně pití a někdy i palici („permlík“). Typuji, že jim to trvalo minimálně půl hodiny.

Jak bylo předešle zmíněno, zpočátku, v době rozkvětu dolování se v kutnohorských dolech pracovalo nepřetržitě na čtyři šestihodinové směny (šichty). V době, o které hovoříme již na tři 8hodinové. Prvá směna začínala v 8:00, poslední pak ve 24:00. Horníci se scházeli v šachetní boudě hodinu před zahájením směny. Začínali dlouhými modlitbami a pak sestupovali na pracoviště. Svolával je zvuk zvonu, který měl na starosti tzv. „anklopěř“. Ten oznamoval i konec směny. Znamenali si havíři na vzdálená pracoviště po dole předávali tlukáním na hašply a výdřevu. Je samozřejmé, že na tak velkém dole již docházelo k dělbě činností, a tak vedle zmiňovaných havířů, hašplířů a trejvířů, se uplatňovala řada dalších profesí. K nejdůležitějším patřili důlní tesáři – cimrmani. Příště si je zmíníme a mj. povíme, jaká byla jejich mzda a co si za ni mohli pořídit.

Miroslav Šedina

